

Црногорске анегдоте о Хрватима.

Мићун М. Павићевић.

Загреб.

Краљеви-свечевеи.

Повели Црногорци разговор у »Биљарди« о српским свечевима-владарима. Потпретседник Сената, војвода Петар Вукотић, запита своје другове у чуду:

— Ма, људи, тако ви (вам) тешкога аманата Божијега, кажите ми једну работу!

— Што је то, војводо? — упита га Станко Радоњић, министар Иностраних Дјела, једини школовани Црногорац тога доба, међу њима.

— Не могу, Станко, никако да се авизам (досјетим), како су готово сви Немањићи постали светитељи, а ето у неким пјесмарицама, што ми их читају ђеца, стоји, да су један другоме очи копали и руке и ноге пребијали око власти и господства.

— Војводо, њих је наша православна црква, као народне мученике признала за свечеве.

— Добро Станко, а зар и Рвати нијесу имали својијех банова и краљева, па ја нијесам чуја, да је и један од њих постао светац? А ови наши скоро до ђавољи (до посљедњега).

— Имали су, војводо, имали, али не мученика, као ми кнеза Лазара.

— Јесу, Станко, задајем ти из обадвије руке Божију вјеру, ништа мањих од цара Лазара.

— А који су то, војводо?

— Прича' ми је Стеван, отац ми, а он добро жнаваше историју, као да је из књиге читаше, да су Рвати имали још давно Краља Тома, па Краља Мата Грубца, који се одметнуо био од Аустрије и дигао велику буну противу њене госпоштине. Уватила га силна војска, па му натакла на главу капу од врелога гвожђа и тако је

у највећим мукама умро. А до њега су на вјешалима скапавали сељаци, који су га помагали. Зар он није био, Станко, виши мученик но наш Лазар, којему је целат одједном одрубио главу; а ето, он није светац као Лазар?

Мићун М. Павићевић.

— Није то био, војвода, Мато Грубац, но Матеја Грубац, којег је заиста Аустрија погубила, чим је подигао сељачку буну против њене управе. Али Рвати признају папу, а ми патријарха.

— Ето, виђи ђавола, како и ове цркве не раде једнако, а камоли ми у ове крше и зановетнице! — заврши војвода Петар своју причу.

Бан Мажуранић на Његушима.

Браћао се Бан Мажуранић са Цетиња од Владике Рада, пошто му је прочитао у рукопису своје класично дјело »Смрт Смаил-аге Ченгијића«, при повратку свратио у кућу Оташа Петрова на Његушима, која је била одмах покрај пута. Чим је бан ушао, Оташ, видећи га онако угледна, хитро скочи на ноге и понуди му троножну столицу, рекавши:

— Добро доња' и сједи, брате!

Бан сједе и упита га:

— А одакле знаш, да смо браћа?

— Па мени је брат сваки добар човјек, а ти си ми и по два пута брат, јер ето говориш нашки, исто као и ја. Но окле би ти, Господине, Бога ти, а опрости што те питам, река' бих, да сам те неђе гледа' или жива, или у лентро (на слици).

— Ја сам из Хрватске, Бан Мажуранић.

Оташ подиже капу у вис и рече:

— Нијеси ти, Господине из Хрватске, но из Братске, но ве (вас) удави она крвница (Аустрија) у оне равнице. Ево, не да ни нама божјега мира у ове главице и литице, ће нема никога до вука и хајдука. И хвала ти Бане — и баш си Бан људи, кад си свратио у ову моју сиромашну појату, у којој су се и прије, Бога ми, људи окупљали. Милије ми је то но да ми је ко донио стотину цекина у злату...

Бан, да би прекинуо даљи диван, а и чуо, што један прости црногорски сељак мисли о његовом дјелу, упита га:

— Знаш ли ти, ко је Новица Церовић?

— Ка' не знам, — Господине Бане, забоба? То је они, те се зарека' био Владици, да ће убити чувенога Смаил-агу Ченгића, и није преварио — убио га.

— Ја имам једну пјесму о томе догађају, хоћеш ли, да је чујеш?

— Опрости, Бане, немам гусала.

— Не, не, то се може и без њих.

И Бан поче да му чита поједине дијелове из свога спјева, па га упита, како му се допада.

— Добро, Господине Бане, само ми се чини, да та твоја пјесма-рица није за гусле, а ријечи су нашке и сваку добро разумијем.

— А како би ти то желлио? — упита га Бан.

— Ево овако, — и развезе Оташ и без гусала, што га грло служи:

Зарече се Церовићу Бане
 У Биљарду своме господару,
 Да ће убит' агу, Смаил-агу,
 Ослободит' рају од Турака.
 Што је река', није преварио:
 Донио му на Цетинје главу.

— Добро и ти пјеваш, Црногорче, — рече Бан, поглади га руком по рамену и крену да иде.

— Не ћеш, Господине Бане, јутрос из моје појате, та ми од огња не изгорјела, док нешто челебрчнемо.

И Оташ на брзу руку припреми ручак. Послије ручка, Бан се поздрави с Оташем и продужи пут у Котор. Овај га испрати до на саму границу Аустрије и при посљедњем растанку пољуби га у прса, опали малу пушку иза појаса и узвикне, што га грло носи:

— Срећан ти пут био, људски Бане! Да Бог да, ми те опет интурија (срећа) нанијела у ону моју појату, кад те могао љепше и боље дочекати! Јер прољеће долази и у цара. Сиротиња смо и опрости ми!

Кога је најбоље Бранко опјевао.

Повео се разговор између Краља Николе и попа Јована Сундечића: које је племе Бранко Радичевић у »Бачком растанку« најбоље уздигао.

— Па најбоље вас Црногорце — рече поп Јован.

— Није, није, но ми реци право.

— Наједит ћеш се.

— Нећу, бора ми.

— Па најбоље Хрвате, Господару; јер им је рекао »Хрваћане, не од лане, одувек си ти без мане«. А мука је бити без мане, јер их и ти имаш — заврши поп Јован.

Двоглави орао аустријски.

Сашао Владика Раде у госте код Лазара Мамуле, тадашњег гувернера Далмације. Улазећи у салон, Владика се загледа у аустријски грб, који је висио више врата. Мамула га запита:

— Што гледате, Високопреосвештени Владико, толико круну наше моћне Царевине?

— Разгледам ову врону и размишљам, колико је позобала јадних мојих пилића, — одговори Владика.

Црногорац и Хрват.

Случили се на служби заједнички у Бару један Хрват, официр, као представник војне власти и Црногорац И. Б., као представник управне власти.

На дан прославе Уједињења Југославије обојица су држали ватрену говор. Послије свечаности упита Хрват Црногорца:

— Ама, брате, вјерујеш ли ти у ово, што смо јутрос говорили?

— Вјерујем, Бог ти и Божија вјера.

— Па добро, брате, објасни ми и докажи, да су Срби, Хрвати и Словенци један народ.

Црногорац се промисли, па рече:

— Вјерујеш ли ти у Бога?

— Вјерујем, — одговори Хрват.

— Вјерујеш ли, да је један Бог, а три лица Божја и да ова три лица сачињавају свету Тројицу, или једнога нераздјеливога Бога?

— Вјерујем, јер ми се тако у школи предавало.

Тада Црногорац весело прихвати:

— Ето, брате, тебе (теби) је онда лако доказати, да Срби, Хрвати и Словенци, као три лица, чине један народ — једну нераздјеливу државу Срба, Хрвата и Словенаца или Југославију.

— Тако је, добро си река', — одговори Хрват.

Њихов разговор.

Послије злочина Пунише Рачића, састали се Иван Вулев и Вељо Пунишин:

— Ах нашега црнога образа, ће убисмо онакве људе.

— Није то, Бога ми, само црни образ, но се бојим, да се из тога не излеже велики ђаво.

— Ма, Бога ти, Иване, ка' си ти велики памтиша и познајеш у прсте свакога, знаш ли, окле су ови несрећни Рачићи по поријеклу?

— Са Косова, окле и ми сви. Само сам чујао, да има код њих и једна капља крви Арнаутске. Јер су ми говорили, да је мајка некојему од Пунишиних предака Шаљанка. А ти знаш, да траг сјеме води.

— А јесу ли јунаци, Иване?

— Ма јесу, Бог ти и божја вјера, ка по једни у бригади. Само су и велики отровници. Ето, чујао сам, да се неколицина, због неческих свађа и работа налазе у тамници у Босни.

— То ће бити у ону чувену тамницу, у Зеницу, је ли?

— Незнам, је ли у Зеницу, само јест у невиђелицу.

— Ма како то, Иване, јунаци, па да убијају распасане и голо-руке људе?

— Јади га његови не знали! Ја сам не могу да разумијем, како се то све могло случити. То несретно момче оцрни нам образ. Ми људе позовемо на мегдан, па се јуначки једнакијем оружјем са њима разрачунамо, а не овако. Страх ме је и бојим се љуто.

— И мене, Иване, али се надам у Бога, да ко и та велика несрећа некако прегрми преко наших глава.

Андрија у Загребу.

Андрија Богданов, из Теклића, у Црној Гори, дошао у Загреб да посјети свога сина, који се ту налазио на школовању. Наишао на Јелачићев трг, па уочио споменик бана Јелачића, пришао му и разгледава га са свију страна. Један млад Хрват видио га, гдје се у народној ношњи окреће око споменика, па га радознало упита:

— Допада ли ти се, чича, овај господин на коњу?

— Допада, ваистину, наочит је, лијец, бркат и плећат, само му нешто фали.

— А што? — припита га онај још радозналији.

— Не видим му за пас ништа, ни леденика, ни леденица, ни ханџара.

— Чича, ово је Бан Јелачић у походној (нападној) униформи.

— Незнам ја, брате, што ти је то. Само знам, да наши банови нијесу носили овакво одјело, а чиста ти и Божја вјера, мислим, на пушку и нож, нијесу ништа грђи били од овога, те га гледам, — заврши Црногорац.

Новица Церовић и Бан Мажуранић.

Приликом последње научне препирке о спјеву »Смрт Смаил-аге Ченгића«, да ли је творац тога дјела владика Раде или Бан Мажуранић, дошла су два нарочита поклисара у Тушину, село у Црној Гори, да чују Новицу Церовића, убицу Смаил-аге, главног јунака ове књиге и владичина тјелохранитеља и тајника, који је много година уз владикау живио и на чијим је рукама Владика доцније и издахнуо.

Новица им је том приликом испричао ово:

— Једнога дана дошао је у »Биљарду« код Владике неки странац, за којег су ми доцније рекли, да се зове Мажуранић, Бан

Хрватски. Он је с Владиком у његовој соби нешто дуго читао, а ја сам стајао пред вратима од себе. Послије неколико времена Владика ме позове унутра и рече:

— Новица, овај те је човјек опјевао у једној пјесми, — и показа руком на Маџуранића.

Ја му, као у шали рекох:

— Хвала му, имао је и кога.

Владика додаде:

— Јест, али те он потурчио у тој пјесми и дао ти турско име.

Ја се ухватих за нож и рекох:

— А је ли ми то ружно, Господару?

— Не, — ваистину, пошто је рекао у пјесми, да си велики јунак . . .

— Е, па кад је тако, не мари ништа; сваки зна, да ја нијесам Турчин.

Да пише Шиловићу.

Нешку Борикину, по његову мишљењу, капетан Јанко Бошковић, криво пресудио некакву давију. Жалио се сенату, па и тамо изгубио:

— Чујеш ли дијете, помози ми рећ, како се зваше они велики научењак и правосудија у Загребу, што му је презиме некако слично на сврда?

Мисли, мисли, син му, који је студирао право у Загребу, па ће:

— Да није Шиловић?

— Е јест, чоче, Шиловић, Шиловић.

— А шта би ти он?

— Хоћу да му овога часа напишеш карту, о овој мојој давији, па ако рече да сам крив и не боли ме.

— Па није он, јадан не био судија, но професор права, а и да је, зар ти нијесу ближе ови наши правници?

— Не, нијесу, пошто су ампације а он је, чујао сам, не само паметна глава, но и много прав човјек, па ће рећи истину, пошто ми не познаје ни оца ни ђеда.

— А што ти је боље и да рече да си прав, кад ти не може пресуду промјенити.

— Мучи, грдове, како није боље. То што он рече, остат ће, да се прича за вазда, а ово што сам пресуђен, заборавит ће се колико је сјутра.